

Vypĺňují se nejčernější scénáře

Stávající situace v lesnictví je kritická a dlouhodobě předpokládána. Vypĺňují se ty nejčernější scénáře, které predikovaly jak odborné nezávislé organizace, tak fakulty univerzit a výzkumné organizace. Bohužel na ně nikdo včas a efektivně nereagoval. Uvedl to lesnický odborník Aleš Erber s tím, že stav v příštím roce bude ne ekologická katastrofa, ale lesnická apokalypsa. „Na důsledky klimatické změny jsme se mohli nachystat,“ prohlásil.

Zuzana Flalová

Proč se tak domníváte?

O negativních dopadech zapříchnutí globální klimatickou změnou se mluví a píše dlouho. V řadě okolních států, kde berou globální změnu klimatu (GZK) jako fakt, připravují ohrožené lesní porosty více než deset let. Naše přípravy zamrzly v přípravách na ni. Příkladem je Národní lesnický program II pro období 2008 až 2013. V něm jsou podmíněně dobře popsané slabé stránky v lesnictví, které se měly řešit už v tomto období včetně GZK. Tím, že se úkoly z dokumentu nepomýšlely do provozní praxe, sethala řada ministerských resortů, ale i jednotlivé kraje.

Jak mohly jednotlivé kraje zabránit klimovému kalamitě?

Kraje si měly zpracovávat analýzy hrozeb vycházející z GZK pro svá spravovaná území. Pokud by byla zaměřená na lesy, muselo by se ukázat, kde a v jakých předpokládaných objemech se bude nacházet odumírající dříví, jaká je vlastnická drážba a jaká cestní síť k nim vede. Pokud se toto ví, poměrně dobře se lze připravovat na zvýšené zatížení některých komunikací v majetku státu, kraje i obcí, vést dotační politiky či pouhou osvětu pro drobné vlastníky lesů o možných hrozbách ze změny klimatu. Nejsm si jist, zda takto přístupovaly všechny kraje.

Jaké vlivy hrozby z globální změny klimatu?

Vedle plošných rozpadů smrkových a borových porostů hrozí například vznik rozsáhlých požárů. Ke všemu mnoho lesních komplexů je pro složky integrovaného záchranného systému těžko přístupných. Právě riziko suchých lesů vidím do budoucna jako velkou hrozbu. Navíc v dlouhodobém horizontu jsou kvůli suchu ohroženy i podzemní vody, což zřejmě bude přímý vliv na obyvatelstvo. Už nyní je totiž mnoho vesnic bez pitné vody. A v neposlední roli může mít vliv rozsáhlých vyčárcených ploch na sníženou retenční schopnost, kvůli kterým lze očekávat lokální záplavy. Už jen z těchto důvodů je nutné zavčas provádět lesnická

opatření tam, kde to stav lesů ještě umožňuje.

O jaká konkrétní opatření jde?

Jde o lesnicko-hospodářská opatření od urychlené změny druhové skladby a struktury (věkové, výškové, tloušťkové a tím plošné diferenciace) smrkových a borových lesů rostoucí mimo a borových suchých a mokřých skládů či silniční infrastrukturu. To ale není nic nového. Vědecké poznatky a výstupy různých projektů je doporučují už roky. Severní Morava je důkazem, že se opatření neaplikovala včas.

Vždy ale dochází k přeměně druhové skladby výsadbou měrných a zpevňovacích dřevin, jako jsou buky, duby, jedle, javory a podobně.

K tomu dochází především při obnově porostu. Osobně toto opatření neberu jako přípravu na změnu klimatu. Zmíněné odolnější dřeviny se do porostu dostávají až tehdy, když se les vyčisti bud takzvanou nahodilou (neplanovitou) těžbou nebo úmyslnou v myšléném věku. Pokud dojde ke vzniku například kalamitní holiny po klimovové těžbě, vznikají obrovské náklady na zalesnění a následnou péči. Ke všemu dřeviny jsou vystaveny dalšímu extrémnímu počasí. Mám na mysli předcházet tato rizika a sázet sazenice dřív, než vyčistí a starší stromy nejsou zcela ještě zralé k těžbě nebo jsou, ale ještě se ponechají stát, aby vytvářely lepší mikroklima a chránily nové vysázenou generaci lesa před horkem a přímým sluncem. Jedná se o tzv. podsady, kde se sázejí především dřeviny vyžadující stín (buky nebo jedle). Osobně v tom vidím jeden velký benefit. Lesiště z nějakého důvodu odumřelí horní stromové patro, už pod ním roste nová generace lesa. Tedy odpadávat náklady na zalesnění, půda je chráněna lesem a nevzniká výpadek z dřevní produkce.

Kde vlivy řešení, které by urychlené zlepšilo stav lesů a vlastnická lesů?

Je nutné si uvědomit, že cena dříví některých sortimentů klesá pod hladinu rentability, a pokud nedojde k řešení, hrozí finanční

... Aleš Erber, lesnického odborníka

nesnáze mnoha vlastníků lesů. Proto jediné rychlé řešení vidím v tom, že se musí realizovat vyhlášení nouzového stavu podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení. K tomu se váže i řešení hospodářsko-technických opatření v silniční a železniční dopravě, využití kapacity státních firem a aktivní součinnost krajských samospráv.

Pokud by byl vládou vyhlášen nouzový stav, měla by se podle mě nastavit taková opatření, aby se od vlastníků lesů vykupovalo dříví na základě garantované ceny včetně odvozu, jenž by zajišťoval také stát. Byla by to obrovská operace, na kterou by se museli vlastníci lesů připravit, protože nouzový stav má své časové omezení. A proto jsem skeptický, že by se k tomu stát vůbec odhodlal. Na druhou stranu by to znamenalo, že vlastníci lesů by byli motivováni k prodejní aktivitě špatného dříví nebo dříví atraktivního pro kůrovec. Stát by tímto krokem dal impuls soukromým vlastníkům lesů k potřebné akci-eraci „vyčištění“ lesů, asanaci kůrovcového dříví a jeho vyvezení z lesů, čímž by se zároveň nastartoval tok dříví. To by několik týdnů nemuselo putovat na již přeplněné sklady pil zpracovatelů, ale na státní sklady. Zároveň by mohla následně stoupnout i cena dřeva jako druhotný efekt tohoto kroku. Na výkup dřevní hmoty probíhající v nouzovém stavu by mohly být využity rezervy finančních prostředků na řešení krizových situací. Myšlenka tkví v tom, že stát potřebuje řešit krizovou situaci v lesích a záro-

ven chce rychle pomocí vlastníků lesů. Tímto jedním krokem by „zabil dvě mouchy jednou ranou“, a ke všemu by na tom mohli ve finále vydělat.

Co by se dělo s dřívím, které by stát vykoupi?

Stát by vykoupené dříví mohl skladovat a po zlepšení cen na trhu prodat. Stejně by se jednalo o dříví špatné kvality v těch nejnižších třídách. Hodnotnější dříví by se mohlo dočasně skladovat na mokřých skládkách, což má ale své omezení z mnoha hledisek, jako je dostupnost vody nebo zdroj elektrické energie apod. Nebo by se pro něj mohli najít odbytiště mimo středoevropský prostor či Evropskou unii. Možností je mnoho a v tomto je nutno být kreativní. Stát by měl také řešit další možnosti, jak více uplatnit domácí dřevo v české společnosti a provést takové kroky, aby u tuzemského dřeva došlo co nejvyšší přidané hodnoty. To by se mohlo zvládnout snížením daně z prodeje dřeva a výrobků na jeho bázi. Umožnit jeho větší uplatnění ve stavebnictví, aby se mohly stavět vyšší kové budovy jako jinde v Evropě. Nebo podpořit ve větší míře domácí zpracovatelské kapacity, a to především ty se středním a malým provozem. Zapomenout by se nemělo ani na podporu nábytkářského a papírenského průmyslu, to znamená vytvořit optimální podmínky pro export jejich výrobků. Ministerstvo průmyslu a obchodu by se mělo v tomto ohledu více angažovat než doposud. Tak by bych se v příštím roce nejspíše neobával tomu, aby část dříví nejhorší kvality byla nabídnuta k prodeji občanům jako palivové dříví nebo se pašla v elektrárnách.

Mohli byste připomenout, co bude ohrožováno další vývoj situace v lesnictví?

Řekl bych, že to bude nedostatky těžební mechanizace a lesnických pracovníků, dále skladovací a zpracovatelské kapacity. Přitom lesní dělníci dlouhodobě opouštějí lesnictví kvůli trvale nízkým platům napříč sektorem, od státních lesů po soukromé. Proto je zapotřebí urychleně přijmout lesní dělníky ze zahraničí. Proces přijímaných zahraničních pracovníků je ovšem pomalý. Dalším negativním faktorem ovlivňujícím lesnicko-dřevařský trh výrazněm způsobem je nestabilita obchodní systém Lesů ČR chráněný tzv. Dřevěnou knihou, což je koncepce Ministerstva zemědělství k hospodářské politice státního podniku. A samozřejmě otázka přemnožené spárkaté zvěře. Kvůli ní vlastníci lesů vynakládají nemalé finanční prostředky na ochranu mladých stromků před výrazným způsobem omezena přirozená regenerace lesa.

Zmínili jste, že obchodní model Lesů ČR je nestabilní, co je potřeba udělat na něm změnit?

Osobně bych ho neměnil úplně, ale upravil ho tak, aby co

nejvíce vyhovoval požadavkům lesnickému provozu z hlediska pěstebních a těžebních úkolů v závislosti na potřebách lesních porostů, podle možností využití manuálních pracovních sil a mechanizačních kapacit. Je potřeba vše vyhodnotit a přijmout rychlá opatření, aby výsledné řešení bylo efektivní a ekonomicky nejvýhodnější. Pro přípravu tím myslím, že například někde bude vhodnější jen outsourcing, jako dosud, někde se budou soustředit jen služby a prodej dříví půjde ve vlastní režii a někde bude pro zmenu vhodné soužití dříví a pěstební práce budou ve vlastní režii. Bude nutné využít celé škály způsobů prodeje dříví, nakupující pěstební a těžebních služeb a využití vlastních lesních pracovníků a techniky.

Domníváte se, že určenímu pokroku nahradí obměna pracovníků, jak se děje v státním podniku Lesy ČR?

To ukáže až čas. Vedení lesů je ve zcela jiné situaci než předchozí. Stále se zhoršuje zdravotní stav lesů, padají ceny dřeva horší kvality, zadržuje a ještě dobře ceněné jehličnaté dříví se netěží, což omezuje efektivní ziskátí finančních prostředků, rostou náklady na provoz firmy a především pak na zalesnění a následnou péči a na ochranu mladých porostů před přemnoženou zvěří a všechny finanční prostředky se odevzdávají do fondu zakladatele a rozpusťují se finanční rezervy. Kondice firmy není dobrá a stále jsou politické tlaky na to, aby podnik odevzdával miliardy, aby si podnik na jedné straně půjčoval a na druhé odváděl státní vygenerovaný zisk, pokud k němu dojde. Snad si všichni uvědomují, kam by vedení firmy tlačilo. Bylo by totiž blízko k načtení, že vedení podniku nenakládá se státním majetkem s péčí řádného hospodáře. Pokud by k tomu přece došlo, nedivil bych se, kdyby se podnik postupem času postupně zbavoval nepotřebného majetku včetně potřebných lesů v rámci arondacího programu. To ale hodně předbíhám a asi maluji čerta na zeď.

Chcete říci, že hrází čistětný prodej státního lesa?

Posudke sama, pakliže by podnik několikrát po sobě skončil ve ztrátě, nevím, jak by reagovalo Ministerstvo financí na skutečnost, že z Lesů ČR neuvidí ani korunu, a naopak si stát, respektive Lesy ČR, budou na svůj provoz půjčovat, přičemž do teď generovaly miliardové zisky. Nehledě na to, že lesy produkují vedle dřeva i mimoprodukční funkce. Myslím, že nyní se dostává na stůl společenská otázka, a sice jaké priority český národ od státních lesů chce a očekává? Honba za ziskem nebo udržitelnost lesů i za cenu, že se bude muset podnik dotovat? Případný částečný prodej lesních majetků vidím pravděpodobněji u obecních či měst-

ských. Většina takových majetků byla totiž zvyklá na pravidelný příjem z lesa do svých rozpočtů. Ke všemu v nedávných volbách do vedení měst a obcí byli zvoleni „noví zástupci občanů“. Nechtěl bych se nikoho dotknout, ale problematika lesnické rentability stojí na dlouhé produkční době. A obávám se, že mnoho zastupitelů a vedení samospráv bude pohlízet na lesní majetky jako na jakoukoliv jinou firmu pohybující se v klasickém tržním prostředí. Tedy pokud vydělává, vede ji dobrý hospodář. Pokud prodává, vede se špatně, což může vést k obměně hospodáře nebo se budou ozývat názory, aby se část nerentabilního majetku prodala. To vidím jako více realistické scénáře.

Hovoříte o tom, že vlastníci lesů se mohli na klimatickou změnu připravit. Dají se uvést příklady v ČR, kde k tomu došlo?

Takových příkladů je celá řada, ale mnoho jich bytí víc. Mnoho majetků lze právem považovat za příklad dobré praxe. Pokud bych měl být konkrétnější z nejvíce posílených oblastí třeba Vysočiny, určitě lesnické úseky v majetku Městských lesů Jihlava nebo rodu Kinských patří k tomu nejlepšimu, co lze v ČR vidět. Aleš poť podle mých zkušeností, co jsem zatím viděl v ČR a Evropě. Ve správě státních Lesů ČR bych vyzval Demonstraci ob-jekt Klokocná, který se nachází u Prahy nedaleko Říčán. Lesní hospodář zde dlouhodobě uplatňuje přírodní blízké principy, a proto lze vidět, že jejich lesy jsou více odolné a stabilní. Snaží se v maximální míře využít produktivní schopnosti stanoviště (půdy, světla, tepla, strážek a optimálního proudění vzduchu) pro zvýšenou růst stromů a přirozené obnovy tak, aby v rámci těžeb nezvnikaly velké holé plochy. Vlastně se dá říci, že těžba probíhá odstranováním jednotlivých stromů nebo po určitých skupinách stromů. Takovou těžbou se lesníci spíše snaží o individualní výchovu jednotlivých tzv. clových stromů do jejich zralosti. Zároveň se tím snaží o druhovou, věkovou, výškovou, tloušťkovou diferenciaci, a tím i prostorovou. Díky tomu lze na určité malé ploše najít více staré, vysoké a tuhé stromy. Pokud chybí dřeviny z původního druhového složení, jako je buk a jedle, uměle se doplňují tím, že se vysoké stromy podsází. Aby se změna projevila především z ekonomického hlediska, chce to určitý čas, kontinuitu lesnický přístup a osvědčené vlastníky lesa, kteří důvěřují svému lesnickému personálu. Lesní porosty se odvětví vyšší ekologickou a statickou stabilitou. Pokud by se dosáhlo vyváženého stavu spárkaté zvěře s lesním ekosystémem, alespoň do doby, kdy se zvýší úživnost, která je přirozeným a doprovodným jevem tohoto hospodářství, zefektivní se rychlost obnovy lesních porostů i celkového hospo-

■ Co jsme psali před 90 lety

ČESKOSLOVENSKÝ ZEMĚDĚLEC

Časopis pro zemědělství a lesnictví

Čím krmit holuby

Pravidelné krmení v holubníku nebo na dvoře má na zdar holubů větší vliv. Kde se holubi každodenně krmí, drží se doma a nezaletují na cizí střechy, takže časté stráždy holubů jsou uvolněny. Podobní holubi vychovávají ročně i více holubů, která mohou lépe

a číslých holubů na venkově však doma neudržíme, ani kdybychom jim spali po celý den nabytých nejlepšího zrní. V polí mohou si vybrat krmivo podle chuti, neboť holubi milují změnu svého jídelníku. V polí a v potracích jsou dosti vybraní. Ve většině případech krmí se jenemem a pšenici. Na sel-ských dvořech zabývají nejčastěji s drůbeží, od níž mají se počítati i varených bramborů, kterých si jinak neušmájí.

(Z rubriky Drůbežnictví, Československý zemědělec č. 48, 30. listopadu 1928)